

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De examinibus multiplici vtilitate. Cap. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

Merito ergo conscientia discussionem balneo simile esse dixerim, qua cum maculas nostras cognoscimus, & plangimus, Domini misericordie mundamur. Iam nemo non videt conscientia examen ad mentis puritatem necessarium esse: quod & peccata nostra pandit, & ea iam cognita plangit, & dum fletu purgata sunt, Dominus qui emundationem nostram impense vult, benigne remissionem impendit.

De examinis multiplicitate.

CAPVT IX.

QUAE ad vitam sunt admodum necessaria, esse etiam solent multiplicitate vitae referri, ut haec multiplex utilitas ad illorum assiduum usum impellat. Vnde cum haec conscientia examinatio, atque discussio, tam necessaria sit ad vitam spiritualem prouehendam, non potest non plurimis fructibus abundare, quos ex ea spirituales viri tanquam ex bona arbore quotidie decerpunt. Dum autem hanc rem meditabar, videbatur quid mihi huius discussionis necessitas magna, & utilitas manifesta. Necessitas eius eximia est, liquidem, si ad peccata grauia referatur, initium est remissionis eorum. Nam & peccatores hortamur, ut peccata sua serio recogitent, & conscientias suas diligenter examinent, quo possint iniquitatum suarum grauitate perspecta, vere illas detestari, & Sacerdoti, ut ab eo remittantur, per confessionem exponere. Si autem ad peccata leuia, & defectus applicetur, etiam est remissionis eorum exordium, & praestantissimum ad emendationem remedium. Quia non detestamur, nec a nobis repellere curamus, nisi quae mala, & perfectioni, quam cupimus, aduersantia esse deprehendimus. Utilitas vero manifestissima est, quam non solum viri sancti, non solum Christiani homines, sed & gentiles Philosophi ductu ipso naturae instructi praeviderunt. Et, ut nunc Senecam & Plutarchum omittam, certe Pythagoras carminibus elegantissimis hanc discussionem conscientiae descripsit. Quorum sensus est, Quemque priusquam ad somnum se componat, debere diurnas actiones discutere, & in eis tria, nimirum in quo transgressus sit, quid fecerit, & quid minus perfectum reliquerit, obleruare. Sed ingratum non erit hos versus ad Poetae Latini redditos, & legere, & admitari. Ille sic ait:

*Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam longi reputauerit acta diei:
Quae praetergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur isti facti decus absuit, aut ratio illi?
Quid mihi praeeritum? cur haec sententia sedis?
Quam melius mutare fuit miseratus egentem,
Cur aliquem frustra per se nisi mente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret: Vitae honesto
Cur malus antea tulerim dicto, aut denique vultu
Perstrictus quisquam? Cur me natura magis quam
Disciplina trahit? sic dicta est facta per omnia
Ingrediens, ortuque a vespere cuncta reuoluens,
Offensus prauis, dat palmam & pramia rectis.*

Quis iam neget utilitatem huius discussionis esse manifestissimam, quam vel caeci viderunt, id est, Ethnici sola ratione naturali decorati, tam subtiliter explicarunt? Praeter ea igitur quae dicta sunt, alias huius exercitij utilitates, & alios suauissimos fructus aperiamus.

Utilis est conscientiae quotidiana discussio ad vitia destruenda; quia dum mens inspiciendo seipsam,

A sibi vitia inesse cognoscit, dum ea luget & detestatur, se ad pugnam accendit, & pugnando eadem, quibus subdebatur, vitia profernit. Nescio an hunc discussionis fructum apte ex regio vate collegerim, Disciplina tua, inquit, corripit me in finem: & disciplina tua ipsa me docebit. Quanam est disciplina atque eruditio Dei? Nonne illa, qua docet animam seipsam agnoscere, & bona sua ac mala discernere? Haec, inquam, docet me, Domine, quomodo in omnibus me gerere debeam, quomodo potero recte conuersari inter homines, & me usque ad finem vitae impollutum custodire. Hac autem disciplina eruditus, feruenter ad metam perfectionis progredior, quia dilatati, latiusque fecisti gressus meos subtus me, & non sunt infirmata vestigia mea. Quomodo enim infirmi & imbecilles erunt pedes mei, quos tu ad currendas vias tuas auxilio tuo roboras, & necessitatis currendi notione confortas? Sic ergo notione vitiorum ac hostium meorum, quibus subdor, indignatus, & auxilio tuo roboratus, Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant. Confingam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Si autem prius eos per disciplinam non cognouissem, utique neque aduersus illos pugnassem, neque usque ad discussionem eorum, eos fuisset persequutus. Nec mirum quod nostrorum actum cogitationumque discussio, ad euerenda vitia valeat, siquidem vel solum initium eius appetitus inordinatos compiimit, & vitia ipsa infirma reddit & imbecilla. Quod Ricardus Victorinus signatum putat in illa mirabili auersione Iordanis, ut filij Israel eius alueum sicco vestigio transirent. Ingressis namque Sacerdotibus Iordanem, & pedibus eorum in parte aquae tinctis, steterunt aquae descendentes, in loco vno, & ad instar montis intumescens apparebant. Quid est, Sacerdotes Iordanem ingredi, nisi inuestigationes nostras, cordis nostri profundum intrare? Quid est, pedes aquis tingi, nisi ex praecedenti cognitione seu inuestigatione affici? Et quid erit, aquas regredi, & alueum sicco relinquere, nisi pravae consuetudines nostras fugere, & robur quo nos infestabant, amittere? Sed iam ipsum doctorem venerabilem audiamus. Debemus, inquit, cordis intima perscrutando eoque saltem in aquas descendere, & animum nostram super erroris nostri considerationem in admirationem & stuporem conuertere. Nam hoc ipsum, quod comprehendere possumus de stultitiis & erroribus nostris, puto posse sufficere nobis in tantum, ut Iordanis curfus seu impetum vitio cohibeat, & nunc spontaneo in posteriora recurrat, pristinae consuetudinis deuiamans atque detestans, motum suorum lapsum sponte coercens, & in contraria dirigens. Puto quia tunc temporis Propheta super aquas Iordanis intelligentiae suae arcem leuauerat, cum generalem, nec de suo tantum, sed de quolibet corde humano sententiam proferebat: Vniuersa vanitas omnis homo viuens. Videbat quorsum Iordanis fluens currens, cum per increpationem exclamaret: [Vsq; quod diligitis vanitatem, & quaritis mendacium?] Videbat ubi cursum suum terminaret, & quod in mare deficeret, cum diceret; In imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur. Profundè pedes in aqua tinxerat, cum in hanc admirationis vocem erumperet: Quid enim mihi est in caelo, & a te quid volui super terram? Puto quod ad hanc pedum intinctionem, considerationisque admirationem, Iordanis desideriorum deserens, in superiora redeat, fontemque repetat, in tantum ut dicat: Renuit consolati anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum. Haec Ricardus. His mysticis similitudinibus intelligimus quantum valeat diligens sui, &

De Vita
Tom. 1

Pythag.

Pf. 17. 36.

Pf. 34. 39.

10/3. 14.

Ricard. de extirpatione malorum. c. 4.

Pf. 38. 6.

Pf. 43.

Pf. 38. 7.

Pf. 72. 25.

attenta

attenta discussio, quæ dum nostra mala detegit, & ad odium eorum mentem transfert, & vitia ipsa, quæ nostri dominabantur, vincit, atque prosternit.

Vtilis est etiam hæc conscientia discussio ad virtutes inferendas. Nam sicut studiosus alicuius artis frequenti inspectione operis sui seipsum emendat, & ex principiis satis exilibus ad magnam tandem perfectionem illius artis pervenit; sic dum virtutis cultor actiones suas quotidie examinat, & hanc ut pravam despicit, hanc ut minus perfectam expolit, hanc ut non convenienti tempore præstitam in aliud tempus reicit, non multis mensibus in magna se virtutum perfectione constituit. Istud autem esse præstantissimum medium acquiendarum virtutum, Bonaventura manifestè docet, cuius hæc sunt verba: Scientiam, quæ ad institutionem rectè & honestè vivendi pertinet, multis modis hominem colligere & comparare sibi oportet, partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum Scripturarum, partim assidua inspectione operum & morum suorum. Hoc novissimum maxime fortassis præ cæteris necessarium, ut sic scilicet homo in omnibus operibus suis sit circumspexus & providus, ut quotidiana discussione cogitationes, loquutiones pariter, & facta sua apud semetipsum examinet. Sapientes semper quippe agendo discunt, & per exercitium bonorum operum quotidianis prolectibus in maiorem virtutis agnitionem exercebant. Per experientiam namque eorum, quæ faciunt, ad ea, quæ postea agenda fuerint, cautiore sunt. Ad hoc ergo à Domino ad quotidianam discussionem monemur, ut virtutes in nobis provehi sentiamus. Vox sponsi est: Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inspicerem, si floruisset vinea, & geminassent mala punica. Descendit ille cum nos descendere facit; descendimus autem in hortum nucum, cum ingimur nostri cordis ingrediuntur, in quo ad similitudinem nucum, virtutum fructus dolore & abnegatione tanquam cortice protectos possidemus. Ibi poma, & botros vix, & omnium arborum fructus inspicimus, ut arbores excellentes in ipsorum fructuum perfectione crescimus. Virtus ergo nostri cordis inspectione crescit, & dum superflua putamus & abscindimus, mens nostra omnia conatum in bonis promovendis impendit.

Vtilis est deinde conscientia discussio ad quietem animi comparandam, quia ille dum mala luctat, & nihil quod mordeat aut periret, in conscientia sua relinquit, necessariò pacem & tranquillitatem inducit. Iob pacem cordis sui habere arbitrabatur, quâ: do dicebat: Iustificationem meam, quam cepi tenere, non deseram, neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Quia inquam à corde meo non reprehendor, quod diligenter excussi & emundavi, ideo iustitiam & sanctitatem, & ex ea provenientem animi tranquillitatem nunquam deseram, ne mentem pacatam dubitarem. In hoc eodem sensu interpretatur Gregorius illud eiusdem Iob. Et defossus securus dormies, quia qui cor suum discussione effodiunt, ut illicita à se per derelictionem abiciant, pacatum somnum, id est securitatem, acquirunt. Verba sancti doctoris sunt: Unde sancti viri animorum suorum latebras perscrutari non desinunt, seseque subtiliter indagantes, terrenarum rerum curas abiciunt, & effossis planè cogitationibus, cum nullo se reatu criminis morderi deprehendunt, velut in litato cordis apud se securi requiescunt. Latere quoque ab huius mundi actibus appetunt, semper sua considerant, & cum loro regimini minimè con-

A stringuntur, iudicare, quæ aliena sunt, recusant. Defossi ergo securi dormiunt, quia dum sua intima vigilanter penetrant, à laboriosis se huius mundi oneribus sub quietis orio occultant. Profecto hi, qui se diligenter discutiunt, & sua interiora inuestigant, securi quiescunt: quoniam nihil, quod securitatem tollat, intus in corde manere permittunt. Sicut enim, qui domum suam ante somnum scrutati sunt, & nec furem nec hostem absconditum inveniunt, aut si inveniunt, in malam rem abire fecerunt; quietè dormiunt: ita qui antequam membra sua ad quietem componant, latebras sui cordis scrutantur, & quidquid in eis vitiosum aut imperfectum inveniunt, lacrymis & compunctione expellere curant, tranquillam noctem, in d & quietam vitam sibi adquireunt. At è contrâ, non finitur homo quiescere ingruente bello: quia dum hostes non vincimus & repellimus, necessariò eorum impugnatione turbamur.

B Præterea utilis est conscientia discussio ad prudentiam adquirendam. Nam qui seipsum inuestigat, & suorum operum tum initia, tum fines, tum circumstantias scrutatur, sic discit, quomodo sibi deinde vivendum sit, quæ agenda sint, & quæ vitanda. Via stulti, inquit Sapiens, recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Quare stultus: quia consilia non suscipit, quia suæ conscientia monitiones non audit, sola externa virtutis facie contentus, Sapiens verò non tantum consiliis amicorum aurem præbet, sed etiam à seipso quasi consilium requirit, dum à propria conscientia approbationem suarum actionum exposcit, & ideo sapiens nominatur. Laurentius sanè Iustinianus hæc esse viam assequendæ prudentiæ his verbis exposuit: Redi igitur per considerationem ad cor tuum, quisquis es, qui sapientiam & prudentiam cupis adipisci. Discute assidue teipsum, considera unde venis, quò vadis, quomodo vivis, quantum quotidie proficis, quantum deficis, quibus cogitationibus incurfaris, qualibus affectibus frequentius tangeris, vel quibus tentationum machinis à maligno spiritu magis impugnaris. Quia eo certius & citius ad culmen prudentiæ proficies, quo statum interioris hominis considerando plenius cognosces. Hæc verissima sunt. Nam prudentia in agendis, agendorum consideratione, & disquisitione gignitur, unde & prudentia in rebus spiritualibus spiritus nostri, & rerum spiritualium inspectione & discussione retinetur.

C Hanc autem præstat conscientia examen, quo mentem nostram assidue revolvimus, quid in ea lateat inspicimus, quæ profectus augmenta fecerimus, vel quæ detrimenta sustinuerimus, advertimus. His prudentia spiritus crescit, & quisque seipsum, & alios dirigere, & gubernare discit. Habemus ex his, conscientia discussionem esse omnium peccatorum & imperfectionum hostem, & omnium virtutum, & bonorum spiritualium originem: quare, qui in animo habet ad culmen perfectionis ascendere, assidue debet seipsum hac spirituali exercitatione purgare.

D

E *Quæ sunt adducenda ad examen.*

CAPVT X.

XPOSITA discussionis conscientia tum necessitate, tum utilitate, sequitur ut eius materiam, circa quam versetur, exponamus.

Bona. in specul. p. 2. c. 1.

Cant. 6. 10.

Iob 27. 6. Greg. 10. mor. c. 11.

Ecc. 8. 8.

Prov. 12. 15.

Iustinia. in legno vitæ. de prudentia. c. 6.

